

Ο άγιος νέος μάρτυς Κωνσταντίνος της Κύπρου (μάρτυς επί αραβικών επιδρομών [649-965])

Αρχιμανδρίτη Φώτιου Ιωακείμ

Ο άγιος νέος μάρτυς Κωνσταντίνος έζησε την περίοδο των αραβικών κατά της Κύπρου επιδρομών (649-965). Υπήρξε ανώτατος στρατιωτικός αξιωματούχος και υπηρέτησε και στην Κύπρο, ως απεσταλμένος της βυζαντινής διοίκησης. Κατά τη διάρκεια μίας από τις πολλές αραβικές επιδρομές κατά της νήσου συλλήφθηκε μαζί με τρεις στρατιώτες του, και, μη αρνούμενος τον Χριστό και την Ορθόδοξη πίστη, ούτε με υποσχέσεις και κολακείες, ούτε με βάσανα και τιμωρίες, αποκεφαλίσθηκε με τους συναιχμαλώτους του, λαμβάνοντας τον στέφανο του μαρτυρίου. Κάποιοι χριστιανοί πήραν τότε τα τίμια λείψανα των μαρτύρων και τα ενταφίασαν με τιμές σε σπήλαιο, κοντά στο χωριό Ορμίτεια (σήμ. Ορμίδεια) της επαρχίας Λάρνακας, που έκτοτε αποκαλείται «αγιόσπηλιος».

Μετά από αρκετούς χρόνους, προφανώς, όταν η Κύπρος είχε ήδη ανακαταληφθεί μονίμως από τους Βυζαντινούς (965), φανερώθηκαν από Θεού και τα χαριτόβρυτα αυτά λείψανα, ως πηγή θαυμάτων και ιάσεων σε όσους τα προσκυνούσαν με πίστη. Τότε, κάποιος ηγεμόνας της νήσου, που έπασχε από δυσεντερία και κώφωση, προσκυνώντας με πόθο τα λείψανα των Μαρτύρων, έλαβε αμέσως την υγεία του. Προς δόξα Θεού, λοιπόν, και ευχαριστία των αγίων, ανήγειρε εκ βάθρων νέο περικαλλή ναό στο όνομα του νέου μάρτυρος Κωνσταντίνου. Ο ναός αυτός, προφανώς και με μεταγενέστερες συν τω χρόνω επεμβάσεις, που σωζόταν μέχρι τις αρχές του 20ού αιώνα, κρημνίσθηκε τότε δυστυχώς, για να αντικατασταθεί από τον σημερινό ναό, ο οποίος είναι και ο κεντρικός ναός του χωριού της Ορμίδειας. Ο τάφος του αγίου Κωνσταντίνου βρίσκεται τώρα κάτω από την αγία Τράπεζα του νέου τούτου ναού, όπου και μέρος των ιερών του λειψάνων. Στον ναό υπάρχουν και δύο παλαιότερες φορητές του εικόνες, μία του 18ου και μία του 19ου αιώνα, η προσκυνηματική, με παραστάσεις περιμετρικά από το μαρτύριό του. Υπάρχει, επίσης, και νεώτερο παρεκκλήσιο του κοντά στον ανωτέρω «αγιόσπηλιο».

Τη σπουδαιότερη και αρχαιότερη για τον βίο του αγίου Κωνσταντίνου πηγή αποτελούν δύο σημαντικές του τοιχογραφίες, αμφότερες χρονολογούμενες στον 13ο αιώνα. Η πρώτη βρίσκεται στον ναό του Σωτήρος του χωριού Σωτήρα Αμμοχώστου, η δε άλλη, που φέρει ονομαστική επιγραφή, «[Ο ΑΓΙΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ] Ο ΝΕΟΣ ΟΡΜΥΤΙΑΣ», βρίσκεται στον ναό του Αγίου Αντωνίου Κελλιών της Λάρνακας. Και στις δύο φέρει πλούσιο στρατιωτικό διάκοσμο, καθώς και διάδημα, πράγμα που παραπέμπει στο υψηλό στρατιωτικό και συνάμα πολιτικό αξίωμα του μάρτυρος.

Τη στρατιωτική ιδιότητα του αγίου νέου μάρτυρος Κωνσταντίνου διασώζει και

επισφραγίζει ο Κύπριος μεσαιωνικός χρονογράφος Λεόντιος Μαχαιράς (α' μισό του 15ου αι.) στο περίφημο και ιδιαίτερα σημαντικό για την ιστορία της Κύπρου έργο του *Χρονικόν*, στην ενότητα που αφιερώνει στους αγίους που ήλθαν από άλλες χώρες στην Κύπρο, όπου, μεταξύ άλλων, κάνει αναφορά στον άγιο Κωνσταντίνο ως εξής: «*Εύρίσκεται [...] εἰς τὴν Ὀρμετιάν ὁ ἅγιος Κωνσταντῖνος στρατιώτης*»¹. Η ένταξή του από τον Μαχαιρά στην εν λόγω ενότητα δεν υπονοεί τη μοναστική ιδιότητα του αγίου, αλλά ότι δεν ήταν Κύπριος στην καταγωγή και πως μαρτύρησε στη νήσο. Τον Μαχαιρά επαναλαμβάνει αντιγράφοντάς τον ο λατίνος τοπικός χρονογράφος του 16ου αι. Φλώριος Βουστρώνιος στο *Χρονικό* του («*a Ormidia, santo Constantino cavalier*»)². Τέλος, τον εντάσσει στον γέμοντα σφαλμάτων κατάλογό του των έξωθεν ελθόντων αγίων και ο αρχιμανδρίτης Κυπριανός Κουριοκουρίτης στο έργο του *Ἱστορία Χρονολογικὴ τῆς Νήσου Κύπρου*, γράφοντας: «*Εἰς ὀρμίδιαν ὁ ὄσιος Κωνσταντῖνος*»³. Η πιθανή σύγχυση στους εν λόγω χρονογράφους, όπως και σε μεταγενέστερους μελετητές, ότι ο άγιος υπήρξε ὄσιος, προήλθε αναμφίβολα από τον ως άνω αρχικό χώρο ταφής και τιμής του, δηλαδή τον «*αγιόσπηλιο*».

Η μνήμη του τελείται την 1η Ιουλίου.

Καταλήγοντας, πρέπει να τονίσουμε, πως το συναξάριο του αγίου Κωνσταντίνου, που περιλήφθηκε στην πρώτη έντυπη Ακολουθία του, που εξέδωσε ο Αρχιμανδρίτης Κυπριανός (Βενετία 1779, σσ. 124-125), από το οποίο, ευλόγως μα δυστυχώς, αρύονται όσοι μεταγενεστέρως ασχολήθηκαν με το πρόσωπό του, τυγχάνει πλαστό, ανιστόρητο και πλήρες σύγχυσης. Η εισαγωγή είναι περίπου η συνηθισμένη, όπως και στα λοιπά πλαστά συναξάρια των Κυπρίων αγίων της Τουρκοκρατίας, περί των τριακοσίων συντρόφων προσκυνητών και στη συνέχεια ασκητών στην έρημο του Ιορδάνη, που έρχονται κατόπιν με πλοίο στην Πάφο και από εκεί διασκορπίζονται σε διάφορα μέρη της Κύπρου, για να ασκητεύσουν. Το ενδιαφέρον εδώ, είναι ότι ούτε ο Κωνσταντίνος ούτε οι σύντροφοί του κατονομάζονται Αλαμάνοι. Στη συνέχεια, το συναξάριο μεταφέρει το σκηνικό στην εποχή των πρώτων διωγμών και αντιγράφει στοιχεία των *Μαρτυρίων* του αγίου ιερομάρτυρος Θεοδότου, επισκόπου Κυρηναίας. Παρεισάγεται, έτσι, ο διοικητής (*Praeses*) της Κύπρου (293-305) Antistius Sabinus (!), που βασανίζει και τελικά θανατώνει για την πίστη του Χριστού τον άγιο Κωνσταντίνο «*μετὰ καὶ ἐτέρων*

¹ Dawkins, R. M., *Leontios Makhairas, Recital concerning the Sweet Land of Cyprus entitled 'Chronicle'*, τόμ. I, Oxford 1932, σ. 30.16-17.

² Bustron, Florio, *Historia overo Commentarii de Cipro*, στό: De Mas Latrie, René (έπιμ.), *Mélanges Historiques* (Choix de Documents), τόμ. V, Paris 1886 (ανατ. Κυπριολογικὴ Βιβλιοθήκη, έκδομένη έπιμελεία Θεοδώρου Παπαδοπούλλου, 8, Λευκωσία 1998), σσ. 33-34.

³ Κυπριανός, αρχιμανδρίτης, *Ἱστορία χρονολογικὴ τῆς Νήσου Κύπρου*, Ἐνετίησιν 1788 (ανατ. Λευκωσία 1971), σ. 352.

τριῶν». Τα εξιστορούμενα στη συνέχεια για τον ενταφιασμό των μαρτύρων και τα θαύματα, που έκτοτε ενεργούσαν, στηρίζονται βεβαίως στην τοπική παράδοση, πού διέσωσε τόσο τον τόπο μαρτυρίου τους (το λεγόμενο *Διοικητήριο* της αρχαίας κώμης Τραχειάδος⁴) όσο και τον χώρο ταφής τους, τον «αγιόσπηλιο».

Η μέχρι πρόσφατα επικρατούσα ως άνω μεγάλη σύγχυση γύρω από το πρόσωπό του, απότοκο της παλαιότερης Ακολουθίας και του εκεί συναξαρίου του, αποκαταστάθηκε κατά το δυνατόν στα ορθά ιστορικά πλαίσια με την έκδοση νέας Ακολουθίας και συναξαρίου, μαζί με τη σχετική βιβλιογραφία και προβληματική, στα *Κύπρια Μηναῖα*, Θ' (Ιούλιος), Λευκωσία 2005, σσ. 5-19.

⁴ Αναφορά στον αρχαίο τούτο οικισμό γίνεται στο του οσίου Αναστασίου του Σιναΐτου Ψυχωφελές *Διήγημα* No. XLIX (49): «*Τριαχίδες χωρίον ἐστὶ τῆς Κυπρίων νήσου, ὡς ἀπὸ σημείων δεκαεξὶ τῆς μητροπόλεως Κωνσταντίας*» (βλ. F. Nau, *Le texte grec des récits utiles à l'âme d' Anastase (le Sinaïte)*, *Oriens Christianus*, 3 (1903), σ. 69).